

WIENER ZEITSCHRIFT

FÜR DIE

KUNDE DES MORGENLANDES

Poznámka k některým aspektům tradice středoevropské orientalistiky,

sestavil Dr. Bivoj Divíšek, asistent orientálních jazyků na Univerzitě Karlově

článek publikovaný na straně 136, 17.1. roku 1923

Náhled na Orient a jeho vědecká interpretace se začaly konstituovat počátkem věku osmnáctého, při stálém růstu misijních aktivit začíná v této epoše akumulace faktografických pramenů kulminovat. Krom toho rostou aktiva obchodní bilance Východoindické společnosti, což spolu s politickou situací v centrální Asii, kde dochází k depresi moci mandžuské dynastie Čching (清朝) a Labzachchan se pokouší uchvátit území až po severní Alšan, vede k oslabení tradičních sociokulturních institucí. Tato kulturní proměna je všeobecně známa a netřeba ji zde objasňovat. Tato stat' si klade za cíl podotknouti několik faktů ke konstituci vědecké orientalistiky zaměřené centrální Asii.

Bádání o centrální Asii, které však nemůžeme označovat vědeckou Orientalistikou, má patrně velmi dlouhou tradici. Sledovat ji podrobněji můžeme od cest Marca Pola (1254-1324), jež pobýval na dvoře Chubljachánově, přes blahoslaveného Odorica de Pordenone (1276-1331), vyslance pontifikátu na dvoře Yesün Temür Khana v Karakorum (dneš. Erdeni Dzú v Mongolsku), který byl možná prvním Evropanem dosáhnuvším Tibetu. Za zmínku rozhodně stojí Wilhem von Ruburk, jehož cesty nejsou stále přesně probádány. Zapomenouti nesmíme ani slovutného Antonia de Andrade (1580-1634), kterýž publikoval fenomenální spis "Histoire de ce qui s'est passé au royaume du Thibet". Albert d'Orville a Ippolito Desideri jsou jména, o nichž netřeba se dále šířit. Zakladatelem skutečně vědecké orientalistiky, zaměřené ke kulturně-lingvistické analýze byl ovšem až Csoma Sándor (1784-1842). Pozornosti vědce by zasloužil i pobyt rezidenta East India Company Moorecrofta ve Lhase.

V tomto výčtu, jež můžeme zváti klasickým však -dle názoru autora- chybí jedna osobnost. Jest to **Johannes Baptista Grueber (1671-1724)**, člen Tovaryšstva Ježíšova. Do řádu vstoupil roku 1688 a kromě školení řádového, zabýval se i matematikou, astronomií a kartografií. Pro svá mimořádná nadání absolvoval na Sorbonně theologická studia a posléze ještě studia obojího práva v Padově (což je pro kněží určené ku vyslání do misí poněkud neobvyklé). Po studiích, která ukončil kolem roku 1700, byl vyslán do indické Góy a později patrně absolvoval rozsáhlejší cestu po centrální Asii. Dle zmínek současníků (např. P.A.Schall) mluvil devíti jazyky (německy, česky, latinsky, anglicky, francouzsky, čínsky, mongolsky, tibetsky a mandžusky). V současnosti nemáme nejmenšího ponětí o tom, co bylo cílem jeho cesty do nitra Asie. Je pravděpodobné, že nešlo o přímou misijní činnost. Jak víme z misijních záznamů, otec Grueber nikde nepůsobil jako aktivní kněz (rozuměj nebyl trvale přidělen k jedné misii). Nevíme vlastně ani, kde přesně pobýval. Roku 1721 se náhle vydává do Evropy. Jeho cesta vedla Do Macaa, kam se (patrně díky nepokojům na pomezí dnešní Číny a Mongolska) dostal až roku 1722. V polovině roku 1723 dorazil do Lisabonu, odkud však nepokračoval do Říma, nýbrž do Prahy. Zde se ubytoval v jezuitské koleji v Klementinu. Ze záznamů koleje možno dovodit, že J.Grueber přišel do Prahy v lednu roku 1724. Dle zápisu ze 17.1. přicestoval s: „...nákladem vobjemným, deset beden a čtyry žoky čítajícím...“. Na svá zavazadla byl prý velice opatrný: „...nad věcmi svejma dohled držel, až všecky vyloženy byly a nikomu nechtěl pak jich ukázati...“. Faktum toto jest poněkud zvláštní. Misionáři většinou nemívali z praktických důvodů objemná zavazadla. Zvláštnější je ještě to, že otec Grueber se následně nijak neúčastnil života klementinské koleje. Pouze zpracovával materiál, který přivezl ze svých cest a horlivě jej sřežil. V předjaří roku 1924 otec Grueber zemřel. Příčinu smrti se autorovi této stati dosud zjistit nepodařilo.

Zajímavou otázkou pro orientalisty zůstává, co se stalo s oním „nákladem vobjemným“. Pokud se alespoň část dostala později do některého archivu, bude to jistě k dobru poznání v rámci vědeckého bádání o dějinách orientalistiky.